

*Leg. XVIII. Tit. XXIII. Partit. III. (\*)* At jure Canonico licet omissis mediis immediate ad Summum Pontificem appellare: *Cap. 7. et 54. hoc Tit. Cap. fin. de Foro Competenti.* Quod de jure Canonico novissimo intelligas: aliud enim obtinebat jure Canonico antiquo, uti nuper explicavimus. (\*\*). In Hispania verò non probatur similis appellatio juxta decreta Trident. *Sess. XXII. Ref. cap. 7.* et Innocent. XI. in Bulla *Apostolici Ministerii*, quorum observantiam Episcopis injunxit Supr. Castell. Senat. suis litteris Encyclic. die 26. Novemb. an. 1767. iteratis an. 1778. (\*)

## ARTICULUS III.

QUIBUSNAM, ET QUIBUS IN CAUSIS JUS ADPELLANDI DENEGETUR.

XXXV. Ac I. Adpellatio non recipitur, quum vel generalis sit, qua scilicet quis provocet ab omni causa, quæ contra ipsum moveri possit: *Cap. 2. et 18. hoc Tit. vel incerta, quæ scilicet quis absolute dicat Adpello, nec explicet, num e. g. ad Metropolitanum, an vero omissio medio ad Papam adpellet. (\*\*)* Aliis verò placeat, non requiri, signanter nomen Judicis ad quem exprimere, sed sat esse, quod adpellans dicat: *Adpello ad Superiorem.* Quamobrem stylus utriusque Fori apud Hispanos hanc clausulam in libello adpellationis invexit: *Adpello ad N. vel ad quem jure possum, et debeo:* quod probabit Alphonsus Sap. *Leg. XXII. Tit. XXIII. Partit. III. (\*)* Neque 2. auditur, qui pro alio adpellat, nisi forte id præstet pro reo, qui ultime supplicio adficiendus sit: hoc enim casu licet cuicui etiam Clerico, ac Monacho adpellationem interponere: *Leg. VI. Dig. hoc Tit. et Leg. VI. Cod. de Episc. cudentia. (\*\*)* Id etiam juris obtinebat quondam in Hispania *Leg. VI. ejusd. Tit. et Partit.* Sed hodie sic adpellans, certe non audiretur. (\*)

Adpellare 3. vetantur, qui ob contumacem absentiam damnati sunt: *Leg. I. Cod. Quorum adpellat. Leg. XIII. §. 4. Cod. de Judiciis, et Leg. XXIII. §. 3. Dig. hoc Tit. (\*\*)* et *Leg. IX. Tit. XXIII. Partit. III. (\*)*

Idem 4. de Notoriis constituas, in quibus plerumque ad pænæ illationem differendam adpellatur: *Cap. 5. §. 2. et Cap. 13. hoc Tit.*

Rejicitur 5. Adpellatio Regularium, quos Abbas correxerit, levibusque legitimis pænis multaverit: *Cap. 3. hoc Tit. (\*\*)* Qua de re Carolus II. *Sancit. IV. cap. 35. Tit. I. Lib. IV. vulgo Autos Acordados,* in Apostolici Nuntii Tribunali adpellationes Regularium ab iis, quæ ad disciplinam intra claustra Superiores precipiant, non esse admittendas, decrevit. (\*)

Tum 6. Officialium, quos ob male gestum suum munus proprius Judex damnaverit: *Leg. III. Cod. Quorum adpellationes.*

(\*\*) Neque 7. atrociorum criminum reis, conceditur adpellatio, veluti latronibus publicis, monetariis, virginum, et viduarum raptoribus: *Leg. XVI. eod. Tit. et Partit. (\*)*

Postremo à sententia Principis adpellari nequit, quippe qui Superiorem, ad quem provocetur, non agnoscat: *Leg. I. §. 1. Dig. a quibus adpellare non licet. (\*\*)* et eadem adducta ratione Alphonsus noster in *Leg. XVII. ejusd. (\*)* Unde jure ordinario à sententiis Summorum Pontificum, aut Supremorum Tribunalium denegatur Adpellatio, sed dumtaxat ad eosdem conceditur reclamatio, (\*\*). seu communi nostro loquendi more *Supplicatio: tot. Tit. XIX. Lib. IV. Nov. Recop. (\*)*

XXXVI. Illud deniquè hic non abs re observandum, à sententia ipso jure

nulla necessum non esse adpellationem interponi, sed satis esse ad impediendam ejusmodi sententiæ executionem promptam nullitatis probationem: *Leg. I. et passim Cod. Quando provoc. non est necesse, (\*\*)* et *Leg. IV. Tit. XXVII. Partit. III.* Hispaniarum Jure sexaginta dies à prolata sententia ad exponendam nullitatis exceptionem dumtaxat conceduntur: *Leg. II. Tit. XVII. Lib. IV. Nov. Recop. (\*)*

## CAPUT DECIMUM QUINTUM.

## DE DELICTIS ECCLISIATICIS GENERATIM.

I. Gravissima inter viros doctos jamdiu agitata quæstio, nec adhuc definita ea est; nimirum quænam antiquitatis ecclesiastica crimina fuerint, eo scilicet intuitu, quo censuris aliisve Ecclesiasticis pænis puniri consueverint. Alii quidem existimant, ejusmodi crimina non nisi tria fuisse, nimirum Idolatriam, Homicidium, et Mæchiam; atque his, aliisque precipuis, quæ ad hæc tria reduci possunt, veterem omnem de censuris, publicatæ pœnitentiæ disciplinam adstringunt: *Nat. Alex. Hist. Eccles. III. Sac. Diss. VI. q. 1.* eo præsertim innixi fundamento, quod veteres Patres, et Episcopi tum in Synodis sancitis Canonibus, tum in suis operibus crimina Judiciariæ Ecclesiæ potestati subjecta recensentes, non nisi horum meminisse videantur.

II. At contra alii antiquam Ecclesiæ disciplinam hoc in capite ad omnia grandia crimina extendunt, quæ contra universum Decalogum, sive Divinam moralem legem committuntur; quam sententiam tum pluribus argumentis firmatam contendunt, tum vel maximè Augustini auctoritate *Hom. ult. ex L. cap. 3.* ubi tum eorum rejicit opinionem, qui censebant tria tantummodo crimina mortifera esse excommunicatione punienda, donec pœnitentiæ humiliore sanentur, impudiciam, idololatriam, homicidium; tum paucis interjectis hæc habet: *Tertia actio est pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis subeunda est, quæ legis Decalogum continet: et de quibus Apostolus ait: Qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* In nostris Christianis Antiquitatibus fuisit hac de re agemus, nostramque dabimus sententiam, qua distinguentes inter sollemnem, sive canonicam, et publicam pœnitentiam, quænam utriusque obnoxia fuerint crimina, separatim explicabimus.

III. Hic tantummodum animadvertere juvat, quod alibi jam indicavimus, scilicet ad sæculum usque XII. nullam in Ecclesiâ distinctionem agnitam fori interni ab externo: unde per ea tempora tametsi Episcopi in omnia sive publica, sive occulta, non Clericorum modo, verùm et Laicorum crimina inquirerent, atque in delinquentes veluti processus conficerent, testes audiendo, sententiam pronunciando ac legitimam pœnam imponendo; hæc tamen omnia non peragebant, nisi respectu habito ad forum spirituale, sive Sacramentum Pœnitentiæ, uti late ostendit Morinus de Administr. Sacr. Pœnitentiæ *Lib. I. cap. 9. et 10.*

IV. Et sane 1. omnes Ecclesiasticæ pænæ per ea tempora non ad vindictam imponebantur, sed unice ad ipsius peccatoris cum Deo reconciliationem. 2. Non aliud erat tribunal, in quo censura ligatus exolvebatur, et pœnitens à peccato absolvebatur, sed unus, idemque Episcopus, vel Presbyter utrumque simul præstabat. Et licet 3. circa sæculum VII. disciplina invaluerit, ut publica crimina Episcopis, eorumve specialibus Delegatis reservata essent, occulta verò quibuslibet Presbyteris: unde veluti forum externum ab interno distinctum inductum tunc temporis videretur; adhuc tamen omnia ad Sacramenti Pœnitentiæ administratio-

mem, peccatorumque reconciliationem unice pertinebant. Neque 4. per eadem tempora distinctio occurrit inter delicta merè Ecclesiastica, et Civilia; ita ut de illis in foro interno, de istis verò in externo Episcopus cognosceret: sed in utraque æque inquirebat, in delinquentes legitimis pœnis animadvertendo ad eorundem emendationem, et publici scandali averrunctionem. Unde 5. quod quis in foro sæculari de aliquo crimine convictus civili pœna multatus esset, id impedimento non erat, cur ab Episcopo ecclesiasticis pœnis non puniretur: quum non unus, idemque fori Ecclesiastici, et civilis finis esset. Vetus enim Ecclesiæ disciplina Pœnitentiam ut medicinam considerabat, peccatorem ut ægrotum: quem Episcopi punitum quidem propter crimen pœna Civili censebant, non autem sanatum. Christiana tantum pœnitentia eum vere sanare, ac vulnera per peccatum inflicta obducere credebatur. Videsis Morinum *ibidem*, et *Lib. VII. cap. 5.*

V. Jam verò circa sæculum XII. inducto fori interni ab externo, et contentioso discrimine, strepituque forensi in Episcopale tribunal inducto, ob generalem illam modo explicatam Episcoporum in omnia crimina jurisdictionem, omnes etiam civiles Laicorum causas, in quibus de peccato aliqua videretur esse questio, ad suum contentiosum forum Episcopi pertrahere adgressi sunt: *Cap. 13. de Judiciis*; et quidem ea de ratione, quam in *idem Caput* indicat Glossa: scilicet *Tantum ratione peccati, et inducendo ad pœnitentiam.*

VI. Quum verò temporis progressu in Tribunali Ecclesiastico de criminibus, non amplius ratione Sacramentali ab Episcopis, vel eorum Officialibus cognosceretur, neque pœnæ canonicæ per modum medicinæ spiritualis infligerentur, sed methodo omninò forensi, et ad vindictam pecuniariam, vel corporalem; hinc pedetentim à Principibus sæcularibus ejusmodi recens inducta Episcopalis jurisdictio decurtata est, scilicet, ut reservata foro Ecclesiastico Sacramentali peccati confessione, et absolutione à Sacerdote virtute clavium obtinenda; tum et Clericorum causis, merisque etiam Laicorum Ecclesiasticis delictis foro Episcopali adtributis, reliquæ civiles, ac criminales Laicorum causæ, atque etiam peculiaria quædam Clericorum delicta foro sæculari adscripta sint: id quod latè *Tit. V. et VI. hoc Lib.* explicavimus.

VII. Igitur ex nova Ecclesiæ disciplina crimina trifariam dispescuntur, scilicet ut alia sint mere Ecclesiastica, alia Civilia, et alia Mixta. Primi generis sunt, quæ admittuntur contra Fidem, Religionem, Sacramenta, easque morum regulas, quas jus civile non curat, uti Hæresis, Apostasia, Schisma, Profanatio Sacramentorum &c. Civilia sunt, quæ adficiunt Remp. uti Homicidium, Furtum, Rapina &c. Mixta verò, quæ tam Religionem, quam Remp. offendunt, uti Sacrilegium, Adulterium, Blasfemia non hæreticalis &c. Porro Ecclesiasticorum criminum solus Ecclesiasticus Judex cognitionem habet, civilium Judex civilis, mixtorum verò uterque per præventionem: *Cap. 8. de Foro Competenti.* Nos præcipuas tantum hic criminum Ecclesiasticorum species recensere, ac pro instituti nostri modo enarrabimus, tum quoque pœnas eadem comitentes indicabimus.

## CAPUT DECIMUM SEXTUM

### DE DELICTIS ECCLESIASTICIS SPECIATIM.

#### De Hæresi.

I. A Hæresis est à Græco verbo, quod forte primaria sua notione denotat *electio*. Unde *hæresis* idem est ac *electio*: et speciatim *electio dogmatis*, atque ipsum

*dogma*. Unde Cicero de Catone Stoico: *Est in ea hæresi, inquit, quæ nullum sequitur orationis florem.* Christianis hæresis est *dogma adversans principis religionis christianæ*. Nam horum tantummodo habitus efficit Christianum: at conclusionum habitus non simpliciter Christianum, sed Theologum efficit. Vossius in voce *Hæreo*.

II. Hæresis definiri potest: *Voluntarius error intellectus in Fide, cum pertinacia voluntatis.* Ut igitur quis hæreticus dici possit, satis non est, ut errorem aliquem evomat, sed necessum est, ut falsæ alicui sententiæ, sive falso dogmati, quod Christianæ fidei contraire noverit, sciens, prudensque adhæreat. Illustre hujus rei exemplum habemus in controversia de validitate Baptismi ab hæreticis collati, quæ medio sæculo III. in Ecclesia exarsit inter S. Cyprianum, ac Firmilianum, et S. Stephanum Rom. Pontificem. Cyprianus enim, et Firmilianus cum suis Episcopis, etiam in Synodis coactis, mordicus defendebant, baptisma ab hæreticis collatum esse invalidum, ac proinde eos, qui foris tincti, hoc est baptizati essent, et apud Hæreticos Schismaticos profanæ aquæ labe, ut inquebant, maculati essent, quando ad Catholicos, atque ad Ecclesiam, quæ una est, venerint, baptizandos esse. Atqui Cyprianus, Firmilianus, alique ita sentientes nunquam, ut hæretici, in Ecclesia audierunt. Licet enim sententiam tuerentur divinæ, ac Apostolicæ Traditioni contrariam, attamen, quia Catholica Ecclesia nondum in ea controversia definierat, quid Apostolica haberet Traditio, quidque ex Traditione illa tenendum, et credendum esset, ab omni hæreseos, ac schismatis labe immunos eos fuisse nullus unquam vel subdubitavit. Ad rem S. Augustinus de Cypriano *Lib. I. de Unico Baptismo cap. 18.* *Quod ergo ille vir Sanctus de Baptismo aliter sentiens, quam se res habebat, quæ postea pertractata, et diligentissima consideratione firmata est, in catholica unitate permansit, et charitatis ubertate compensatum est, et passionis falce purgatum.*

III. Nemo ut hæreticus damnandus, nisi qui manifesto aliquo externo signo semet hæreticum prodat ex *Leg. Arcadii XXX. Cod. Theod. de Hæreticis.* Et *Leg. XXVIII. Cod. Theod. eodem Tit. ii* inflictis contra hæreticos pœnis obnoxii declarantur, qui *vel levi argumento a judicio Catholice religionis, et tramite detecti fuerint deviare.* Haud rarè enim usuvenit, ut quis, licet alioquin maximè Catholicus, tanquam hæreticus habeatur ex falso dumtaxat rumore, ac vagis, ineertisque accusationibus. Qua in re antiquitus viri etiam sanctitate, ac doctrina clarissimi decepti sunt, uti S. Epiphanius, qui in S. Jo. Chrysostomum non modò male animatus vehementer fuit; verùm et cum ipso communicare noluit, quod ut hæreticos non exhorruit, quos ipse errore præventus hæresi damnaverat: *quum Chrysostomus ante causæ cognitionem hæc facere haudquaquam justum esse duceret: Sozomenus Lib. VIII. cap. 14.*

IV. Quod verò in modo indicata Lege Arcadius dicit, *vel levi argumento*, nemo indè inferat vel levem hæreseos suspicionem pœnis sive ecclesiasticis, sive imperialibus aliquem obnoxium reddere. Namque uti erudite demonstrat Jo. Gothofredus in eandem legem, *Argumentum* ibi non levem suspicionem, non *conjecturam*, non indicium nudum significat; neque *certam probationem*, rationemque rei dubiæ fidem facientem: sed quamcunque propositionem, titulum, fideique articulum denotat. Ac proinde illa *vel levi argumento* jungenda sunt non cum voce *detecti*, verùm cum voce *deviare*. Unde jam manifestum levi argumento deviare à judicio Catholice Religionis, et tramite, idem valere, atque deviare vel in levissimo articulo, et propositione fidei, et hæreticam propositionem tueri, quantumcunque ea levis videatur. Igitur verba illa *vel levi* pertinent non ad levitatem